

## Sivistysvaliokunta

**Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta**

**Tulevaisuusvaliokunnalle**

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta (VNS 7/2024 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava tulevaisuusvaliokunnalle.

#### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Taru Savolainen, valtioneuvoston kanslia
- opetusneuvos Marjo Vesalainen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- yksikön johtaja Hannele Seppälä, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- opetusneuvos Juha Ketolainen, Opetushallitus
- vaikuttamistyön päällikkö Petra Pieskä, Nuorisoala ry
- asiantuntija Silla Ristimäki, Suomalaiset kehitysjärjestöt — Finnish Development NGOs Finland ry
- julkishallintotyön johtaja Milla Aaltonen, Suomen UNICEF ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Akatemia
- Suomen Kuntaliitto
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Ammattiosaamisen kehittämissyhistys AMKE ry
- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- Sivistysala ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry
- professori Ilkka Ratinen

## Valiokunnan lausunto SiVL 1/2025 vp

### VALIOKUNNAN PERUSTELUT

#### *Yleistä*

YK:n jäsenmaat ovat sopineet vuonna 2015 toimintaohjelma Agenda2030:stä, joka tähtää köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa ympäristö, talous ja ihminen otetaan tasavertaisesti huomioon. Toimintaohjelma sisältää 17 tavoitetta, jotka ohjaavat Suomen ja muiden YK:n jäsenmaiden kestäväan kehityksen edistämistä vuosina 2016—2030. Ajallisesti tavoitteiden toimeenpanon puoliväli on ylitetty, mutta maailmanlaajuisesti tarkastellen tavoitteiden toimeenpanossa ollaan vielä erittäin paljon jäljessä. Suomi on kuitenkin sitoutunut Agenda2030:n ja sen tavoitteiden toimeenpanoon, ja YK:n viimeisimmässä kestäväan kehityksen raportissa Suomen arvioidaan saavuttaneen Agenda2030:n tavoitteet kaikkein parhaiten.

Käsiteltävänä on nyt kolmas eduskunnalle annettu selonteko Agenda2030:stä. Selonteko kuvaa Suomen nykytilanteen Agenda2030:n toteuttamisessa, hallituksen keskeisiä toimia kunkin kestäväan kehityksen tavoitteen osalta Suomessa ja maailmanlaajuisesti sekä toimeenpanon organisoinnin ja sen seurannan ja arvioinnin mekanismit. Selonteossa ei ole tehty uusia Suomen kestäväan kehityksen politiikkaa ja Agenda2030:n toimeenpanoa koskevia linjauksia, vaan se kokoaa yhteen hallituksen useissa eri politiikka- ja valmisteluprosesseissa päätetyt toimet kestäväan kehityksen edistämiseksi niin kansallisesti kuin osana Suomen kansainvälistä yhteistyötä. Kestäväan kehityksen tilannekuvat on selonteossa jäsenneilty viiden kestävyuden ulottuvuuden (ekologinen kestävyys, inhimillinen ja kulttuurinen kestävyys, demokratian, oikeusvaltion ja turvallisuuden kestävyys, sosiaalinen kestävyys sekä taloudellinen kestävyys) mukaisesti.

Sivistysvaliokunta on tarkastellut valtioneuvoston selontekoa Agenda2030:n toimeenpanosta oman toimialansa kannalta eli erityisesti tavoitetta 4 (taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet). Lisäksi tavoite 3 (taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille) linkittyy olennaisesti sivistysvaliokunnan toimialaan, sillä kulttuurilla, liikunnalla ja urheilulla on merkittävä rooli hyvinvoinnin edistämässä. Eri tavoitteilla ja kestävyuden eri ulottuvuuksilla on myös vahvoja keskinäisiä kytköksiä, ja esimerkiksi osaaminen ja koulutus nousevat esiin usean Agenda2030:n tavoitteen kohdalla. Valiokunta pitää tärkeänä, että selonteko tunnistaa osaamisen ja koulutuksen sekä tieteen ja tutkimuksen merkityksellisuuden osana kestäväan kehitystä.

Asiantuntijalausunnon tavoin valiokunta katsoo, että koulutus on lapsen oikeus ja myös investointi tulevaisuuteen, sillä kestäväan kehityksen tavoitteita on mahdotonta saavuttaa ilman koulutusta. On tärkeää huomioida erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat ja vähiten kehittyneissä maissa asuvat lapset. Sivistysvaliokunta on kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta (VNS 4/2024 vp) antamassaan lausunnossa kannattanut sitä, että kehityspolitiikassa ja kehitysyhteistyössä nojaututaan vahvuusalueisiin, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet tukea kestäväan kehitystä. Valiokunta on pitänyt koulutusta ensiarvoisen tärkeänä kehitysyhteistyön painopisteenä ja painottanut sivistyksellisten oikeuksien yleistä merkitystä kaikille lapsille ja nuorille. Lisäksi sivistysvaliokunta on kannattanut vähenevien resurssien strategista kohdentamista mahdollisimman vaikuttavaan toimintaan (SiVL 12/2024 vp).

## Valiokunnan lausunto SiVL 1/2025 vp

### *Avoim, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet*

Sivistysvaliokunta toteaa, että opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2024 laaja-alaisen Peruskoulun tulevaisuustyö -kehittämishankkeen, jonka puitteissa on tarkoitus luoda kestävä visio pidemmän aikavälin oppimisesta, osaamisesta sekä merkityksellisestä koulutuksesta. Tulevaisuustyön fokus on globaaleissa ja paikallisissa perustavanlaatuisissa muutoksissa, jotka edellyttävät koulutuksen tavoitteiden ja menetelmien laaja-alaista uudelleenmäärittelyä. Erityisesti työn ja talouden nopeat murrokset, sosiaalisen ja ekologisen kestävyys kysymykset sekä tekoälyyn perustuva teknologinen kehitys haastavat perinteiset osaamisen ja koulutuksen järjestämisen tavat.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös asettanut työryhmän valmistelemaan perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheeseen sijoittuvan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kehittämistoimia, jotka osaltaan voivat edelleen vahvistaa yhteiskuntaan kiinnittymistä ja koulutuksen merkityksellisyyttä yksilöiden poluilla. Huomionarvoista on, että myös nivelvaiheen koulutus sisältää muun muassa yhteiskunta-, ympäristö- ja kulttuuriosaamista rakentaen siten pohjaa Agenda2030-työn viitoittamalle ajattelulle myöhemmin elämässä.

Ammatillisen koulutuksen valtakunnallisten tutkintojen perusteiden osalta kehittämisen painopiste on erityisesti puhtaaseen siirtymään liittyvän osaamisen vahvistamisessa. Selonteossa mainittujen toimien lisäksi toisen asteen koulutuksen monet muut toimet vahvistavat edelleen Agenda2030:n toimeenpanoa. Esimerkiksi tuulivoima- ja akkuteollisuuden sekä yleisemmin (digi)vihreän siirtymän tarpeisiin vastataan ammatillisten tutkintojen perusteita kehittämällä.

Selonteossa todetaan, että hallituksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa kaikilla koulutusasteilla, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista tasa-arvoa. Hallitus on sitoutunut tekemään toimenpiteitä, joilla korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä nousisi mahdollisimman lähelle 50:tä prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Tämä linjaus on tärkeää niin talouskasvun, työllisyyden kuin koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamisen kannalta. Sivistysvaliokunta on jo koulutuspoliittisen selonteon (VNS 1/2021 vp) käsittelyn yhteydessä todennut pitävänsä tärkeänä, että koulutuspolitiikan painopistettä keskitetään lähivuosina erityisesti koulutustason nostoon liittyviin toimenpiteisiin (SiVM 19/2021 vp).

Sekä koulutuspoliittiseen selontekoon että nyt käsiteltävänä olevaan selontekoon on kirjattu Suomen tavoite nostaa tutkimus- ja innovaatorahoitus 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Kuten asiantuntijalausunnossa todetaan, korkeatasoinen osaaminen ja TKI-toiminta ovat Suomen kilpailukyyn, tuottavuuden kasvun ja hyvinvoinnin pohja, ja Suomi menestyy tulevaisuudessa vain osaamisella ja innovaatioilla. Valiokunta pitää tärkeänä, että TKI-rahoi-  
tusta suunnataan kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen ja monikriisien ratkaisuun.

Kansainvälisen kilpailun ja geopoliittisen tilanteen kiristyessä myös osaamisesta käydään globaalia kilpailua. Asiantuntijalausunnossa on tuotu esiin, että pitkäaikaisen tieteelliseen tutkimukseen ja kehittämistoimintaan panostamisen ansiosta Suomi on maailman kärjessä tutkimus- ja teknologia-aloilla, joiden kansainvälisestä johtajuudesta ja hallinnasta kilpaillaan. Suomella on esimerkiksi vahvoja ympäristön monitoroinnin tutkimuksen infrastruktuureja, jotka tuottavat tietoa ympäristön tilasta ja toimivat alustoina tutkimusorganisaatioiden ja yritysten yhteistyölle. Su-

## Valiokunnan lausunto SiVL 1/2025 vp

pertietokone LUMIn päivittäminen on merkittävä investointi kansalliseen tutkimusinfrastruktuuriin.

Sivistysvaliokunta yhtyy asiantuntijalausunnon näkemykseen siitä, että uutta luovan tieteellisen ja taiteellisen tutkimuksen sekä innovaatioiden ja laadukkaan koulutuksen merkitys on aivan oleellinen kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Selonteossa tunnistetaan koulutuksen ja jatkuvan oppimisen rooli kestävässä kehityksessä. Kaikkien selonteon tavoitteiden saavuttaminen vaatii oppimista. Asiantuntijalausunnon tavoin sivistysvaliokunta katsoo, että selonteossa olisi voitu kuvata tarkemmin esimerkiksi käytännön suunnitelmia, joilla tuetaan jatkuvan oppimisen edistämistä ja kestävän kehityksen teemojen integrointia kaikille koulutusasteille. Vapaa sivistystyö ja aikuiskoulutus ovat tärkeitä kestävän elämäntavan saavuttamiseksi.

Selonteossa tuodaan esille sidosryhmien välinen yhteistyö erityisesti yritysmaailman ja julkisen sektorin osalta. Asiantuntijalausunnossa on todettu, että korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten roolia kestävän kehityksen edistämisen kumppaneina ei kuitenkaan korosteta selonteossa riittävästi. Kestävä kehitys vaatii monitieteistä lähestymistapaa, jossa eri toimijat yhdistävät voimavaroja tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin ollen yhteistyö muun muassa korkeakoulujen, kansalaisjärjestöjen ja paikallisyhteisöjen kanssa on tärkeää, ja tämä voisi näkyä myös vahvemmin selonteon toimenpiteissä.

### *Perustaitojen vahvistaminen ja koulutuksellinen tasa-arvo*

Selonteossa todetaan, että suomalaisten oppimistulokset ovat olleet PISA-tutkimusten mukaan laskusuunnassa vuodesta 2006 alkaen. Erityisesti perustaitojen (luku-, kirjoitus- ja laskutaito) heikkeneminen edellyttää toimenpiteitä. Selonteon mukaan koulutuksen alueellinen eriytyminen, sukupuolien väliset kasvaneet oppimistuloserot sekä oppimisen tuen kasvava tarve ovat esimerkkejä haasteista, joihin Suomen tulee vastata.

Valiokunta pitää tärkeänä, että perusopetuksen vuosiviikkotunteja lisätään 1.8.2025 lukien ilman että perusopetuksen opetussuunnitelmaa samalla laajennetaan. Lisätunnit antavat lisää aikaa oppia perustaitoja ja auttavat tuomaan työrauhaa opettajille ja oppilaille. Perustaitojen vahvistaminen toteutetaan lisäämällä opetustuntimäärää kolmella vuosiviikkotunnilla, joista yksi äidinkielen ja kirjallisuuteen ja yksi matematiikkaan vuosiluokille 1—2 ja yksi äidinkielen vuosiluokille 3—6.

Asiantuntijalausunnon mukaisesti koulutuksellisen eriarvoistumiskehityksen ehkäisemisen tulee olla yksi keskeisimpiä kestävän kehityksen toimenpiteitä. Sivistysvaliokunta toteaa, että niin sanottu tasa-arvoraha vakiinnutettiin osaksi lainsäädäntöä 1.1.2023 alkaen lisäämällä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin säännös erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Erityisavustuksella on mahdollista palkata lisää opettajia ja avustajia ja sillä voidaan vahvistaa toiminnan laatua, tasoittaa oppimiseroja ja ehkäistä segregatiota. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus on vakiinnuttanut rahoituksen määrärahatason. Rahoituksen ennakoitavuudella pystytään edistämään koulutuksellisen tasa-arvon pitkäjänteisempää kehittämistyötä paikallisella tasolla.

## **Valiokunnan lausunto SiVL 1/2025 vp**

Hallitus on myös uudistanut esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea koskevan lainsäädännön, joka tulee voimaan 1.8.2025. Uudistuksen lähtökohtana on varmistaa oppilaiden oikeudet tarvitsemiinsa tukitoimiin opetukseen osallistumiseksi ja perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Tukitoimien järjestämistä ja toteuttamista yhtenäistetään valtakunnallisesti sekä varmistetaan kouluille riittävät resurssit niiden toteuttamiseen. Uudistuksella vahvistetaan varhaisia tukitoimia, joiden avulla oppilas saa yksilöllisten tarpeidensa mukaista tukea oppimiseensa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja matalalla kynnyksellä. Lisäksi uudistuksella vähennetään opetushenkilöstön hallinnollista työtä tuen asiakirjojen valmistelussa ja sitä kautta vapautetaan resursseja opetustyöhön.

### *Kestävyyskasvatus*

Agenda2030:n tavoitteen 4.7 mukaisesti jokaisen oppijan tulee vuoteen 2030 mennessä saada kestävä kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot koulutuksen avulla. Selonteossa todetaan, että ekososiaalinen sivistys on lisätty kansallisiin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmiin. Sivistysvaliokunta on aiemmin koulutuspoliittisen selonteon käsitteilyn yhteydessä todennut pitävänsä tärkeänä, että ekososiaalinen sivistys otetaan huomioon jokaisen koulutusasteen opetuksessa (SiVM 19/2021 vp).

Vaikka kestävä kehitys on eri koulutusasteiden valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa vahvasti mukana, on tavoitteiden toteutus ollut asiantuntijalausunnon mukaan hyvin vaihtelevaa ja jää usein vain asialle omistautuneen opettajan harteille. Asiantuntijalausunnossa korostetaan opettajankoulutuksen ja opettajien täydennyskoulutuksen kehittämisen merkitystä kestävä kehityksen edistämisessä ja todetaan, että niitä on kehitettävä tukemaan opettajien kestävyysosaamista ja kestävyyskasvatuksessa tarvittavia pedagogisia valmiuksia.

Asiantuntijalausunnossa on esitetty ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen vahvistamista ja siihen liittyvänä konkreettisena toimenpiteenä valtakunnallista Kestävä koulu -ohjelmaa, johon eri kasvatus- ja opetusalan toimijat lähtisivät mukaan Liikkuva koulu -periaatteiden mukaisesti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi toteuttaa vuosina 2025—2027 arvioinnin, joka tuottaa tietoa kestävien periaatteiden toteutumisesta ja kestävyysosaamisesta useilla koulutusasteilla. Arvioinnin avulla luodaan kansallinen tilannekuva koulutuksen kestävyysosaamisen tilasta, ja tavoitteena on arviointitiedon avulla edistää kestävyyskasvatusta.

### *Hyvinvoinnin, osallistumisen ja demokratian tukeminen*

Selonteossa todetaan, että hallitus on käynnistänyt liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollisen Suomi liikkeelle -ohjelman, jossa tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Ohjelmalla edistetään mahdollisuuksia liikkua ja liikkumista tukevia arjen valintoja. Sivistysvaliokunta toteaa, että liikunnalla ja urheilulla on merkittävä rooli yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämisessä. Taiteen tavoin liikunta ja urheilu tarjoavat myös mahdollisuuksia yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ministerityöryhmä linjaa vuosittaiset 20 miljoonan euron määrärahakohdennukset eri hallinnonalojen toimenpiteisiin. Tähän mennessä Suomi liik-

## Valiokunnan lausunto SiVL 1/2025 vp

keelle -ohjelmassa on muun muassa vahvistettu Liikkuva koulu- ja Liikkuva opiskelu -toimintaa, laajennettu liikuntaneuvontaa ja tuettu liikuntaa lisääviä kokeiluja ja innovaatioita sekä lähivirkistysalueiden kunnostamista ja kehittämistä.

Liikunnan tasa-arvoa ja turvallisuutta edistetään tällä hallituskaudella muun muassa vakinaistamalla Et ole yksin -toiminta, jonka päämääränä on ennaltaehkäistä ja vähentää epäasiallista käytöstä ja kiusaamista sekä seksuaalisen häirinnän ja kaikenlaisen väkivallan kokemuksia urheilussa. Toimet ovat tärkeitä turvallisen harrastamisen varmistamisessa ja epäasialliseen kohteluun puuttumisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää liikunta- ja urheilutoimijoiden vastuullisuutta ja kestävästä kehitystä myös valtionavustuskäytännöillään.

Valiokunta pitää tärkeänä myös nuorisolain säännöstä Harrastamisen Suomen mallista, joka on tullut voimaan vuonna 2023 ja jonka tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalla nuorella mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Valiokunta on eri yhteyksissä painottanut lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen merkitystä (mm. SiVM 11/2024 vp, SiVM 8/2024 vp, SiVL 5/2024 vp, SiVL 4/2024 vp ja SiVM 8/2022 vp). Mielekkäiden harrastusmahdollisuuksien saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen jokaiselle lapselle ja nuorelle on tärkeä osa hyvinvointia tukevia ja edistäviä sekä ongelmia ennalta ehkäiseviä ja varhaisen tuen toimia.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan korkeakoulujen opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvoinnin sekä koulutuksen ja opetuksen laadun edistäminen ovat olleet keskusteluteemoina opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen sopimuskauden 2025—2028 neuvotteluissa, ja korkeakouluille osoitetaan strategiarahoitusta korkeakouluyhteisön hyvinvointia ja liikunnan edistämistä tukeviin toimiin.

Kaikkien kansalaisten terveellisen elämän ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyy poikkihallinnollinen kulttuurihyvinvoinnin yhteistyöryhmä Taiku4, jonka tavoitteena on koordinoita sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kulttuurin ja taiteen kansallisen tason toimijoiden yhteistyötä kulttuurihyvinvoinnin palveluiden kehittämisessä. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että terveyttä ja hyvinvointia edistävä taide- ja kulttuuritoiminta kytketään entistä vahvemmin osaksi monialaista hyvinvoinnin edistämistä sekä sosiaali- ja terveyssektorin toimintaa.

Selonteossa todetaan Suomen kansainvälisesti hyvä tilanne demokratian, oikeusvaltion ja turvallisuuden osalta. Valiokunnan näkemyksen mukaan tilanteen ylläpitäminen ja vahvistaminen edellyttävät jatkossakin panostuksia mediakasvatukseen, joka tukee kansalaisten medialukutaitoa ja kykyä toimia kriittisesti nykyisessä mediaympäristössä. Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että sananvapaudella on keskeinen merkitys länsimaisen sivistyksen, demokratian, tieteen sekä taiteen kulmakivenä. On myös tärkeää, että lapsia ja nuoria tuetaan osallisuudessa ja demokratiakasvatuksessa koko oppimispolun ajan. Myös ikäihmiset tarvitsevat tietoa ja turvallisuusohjeita muuttuvassa digiympäristössä. Laajaa sananvapautta ja vastuuta on tuettava ja ylläpidettävä kaikkialla yhteiskunnassa.

## **Valiokunnan lausunto SiVL 1/2025 vp**

### *Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelma*

Asiantuntijalausunnossa on nostettu esiin Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman merkitys. Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 3/2024 vp) todetun mukaisesti Suomi edistää YK:n turvallisuusneuvoston vuonna 2015 hyväksymän Nuoret, rauha ja turvallisuus -päättöslauselman kansallista ja kansainvälistä toimeenpanoa ja laatii uuden kansallisen toimintaohjelman nykyisen ohjelman päätyttyä vuoden 2024 lopussa. Asiantuntijalausunnon mukaan vuosille 2021—2024 laadittua toimintaohjelmaa onkin päivitetty viime syksystä lähtien ulkoministeriön johdolla ja hyvässä yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden sekä nuorten kanssa. Toimintaohjelman päivitykseen liittyneeseen kyselyyn vastanneista nuorista 61,9 prosenttia uskoi turvallisuustilanteen olevan viiden vuoden kuluttua jonkin verran tai erittäin paljon heikompi.

Saadun selvityksen mukaan Suomi oli ensimmäinen valtio, joka laati kansallisen Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman pannaan asiaa koskevan YK:n päättöslauselman. Päättöslauselma tunnistaa nuorten myönteisen ja aktiivisen roolin konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisemisessa, rauhanrakentamisessa sekä väkivaltaisen ekstremismin ehkäisemisessä. Kriisien ja konfliktien aikakaudella on tarpeen nostaa toimintaohjelman sanomaa entistä vahvemmin Suomen toiminnassa kotimaassa ja kansainvälisesti.

### *Inhimillinen ja kulttuurinen kestävyys*

Selonteossa todetaan kulttuurin ja taiteen olevan tärkeitä tekijöitä yhteiskuntien kestävyiden rakentamisessa. Valtioneuvoston kulttuuripoliittisessa selonteossa (VNS 8/2024 vp) on esitetty kestävä kehityksen tavoitteet kulttuuri- ja taidealalle. Sivistysvaliokunta käsittelee kulttuuripoliittista selontekoa kuluvan kevään aikana ja ottaa siihen kantaa myöhemmin asiaa koskevassa mietinnössään.

Kestävän kehityksen linjauksia sisältyy keskeisesti myös vuonna 2024 toimeenpantuihin valtioneuvoston periaatepäätökseen kulttuuriperintöstrategiasta, rakennetun ympäristön ekologista, sosiaalista, taloudellista ja kulttuurillista kestävyttä edistävään Suomen arkkitehtuuripoliittiseen ohjelmaan sekä kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekarttaan. Hallitus turvaa myös kulttuuriperinnön hyödynnettävyyttä ja säilymistä digitoinnin avulla ja ottaa toiminnan ekologisen kestävyiden huomioon esimerkiksi seuraamalla vuosittain digitaalisen pitkäaikaissäilytyksen hiilijalanjälkeä.

Sivistysvaliokunta toteaa, että taiteella on sen itseisarvon ohella myönteisiä vaikutuksia niin hyvinvointiin, talouteen kuin alueiden elinvoimaankin. Taiteen ja kulttuurin riittävä valtionrahoitus turvaa taiteen ja kulttuurin alueellisen saavutettavuuden sekä sen, että ihmiset erilaisista taustoista pääsevät taiteen ja kulttuurin tekijöiksi ja kokijoina. Taiteella ja kulttuurilla on olennainen rooli myös resilienssin vahvistamisessa, joten taiteen ja kulttuurintekijöiden toimintaedellytysten vahvistaminen on myös olennainen osa huoltovarmuutta. Kulttuuri ja taide kykenevät kaikessa moninaisuudessaan tuomaan ihmisiä yhteen yhteisten elämysten äärelle, jotka vahvistavat yhteenkuuluvuutta ja myös lievittävät toivottomuutta, jota ihmiset kestävyiden liittyvien haasteiden vuoksi kokevat. Näin ollen kulttuurin ja taiteen merkitys kriisinkestävyttä ja inhimillistä pääomaa kasvattavina sekä elämän merkityksellisyyttä lisäävinä tekijöinä ovat tärkeitä kestävä kehityksen elementtejä.

## Valiokunnan lausunto SiVL 1/2025 vp

### VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

*että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 4.3.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd  
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps  
jäsen Pia Hiltunen sd  
jäsen Inka Hopsu vihr  
jäsen Hanna Kosonen kesk  
jäsen Milla Lahdenperä kok (osittain)  
jäsen Mia Laiho kok  
jäsen Pia Lohikoski vas  
jäsen Mikko Ollikainen r  
jäsen Sara Seppänen ps  
jäsen Jaana Strandman ps  
jäsen Oskari Valtola kok  
varajäsen Pia Sillanpää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen

## **Valiokunnan lausunto SiVL 1/2025 vp Eriävä mielipide**

### **Eriävä mielipide**

#### **Perustelut**

Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta (VNS 7/2024 vp) epäonnistuu kestävän kehityksen kokonaisvaltaisessa tarkastelussa.

Sivistysvaliokunta on arvioinut selontekoa omasta näkökulmastaan, jota ei voi irrottaa kestävän kehityksen kokonaisuudesta. Tietyllä tavalla koulutuksen ja elinikäisen oppimisen voidaan katsoa olevan myös ehtona muiden tavoitteiden saavuttamiselle, koska kaikkien selonteon tavoitteiden saavuttaminen vaatii oppimista.

Agenda2030:n tavoite 4 sisältää avoimen, tasa-arvoisen ja laadukkaan koulutuksen sekä elinikäisten oppimismahdollisuuksien takaamisen kaikille. Selonteossa on tunnistettu koulutus- ja osaamistason nostaminen, mutta keinot tavoitteen saavuttamiseksi jäävät liian hatariksi. Hallitus ja sivistysvaliokunta ummistavat silmänsä koulutusleikkausten vaikutuksilta, esimerkiksi ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron leikkaukset vaikeuttavat Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamista.

Asiantuntijalausunnoissa korostettiin opettajien täydennyskoulutuksen kehittämisen merkitystä kestävän kehityksen edistämisessä ja sitä, että sitä on kehitettävä tukemaan opettajien kestävyysosaamista ja kestävyyskasvatuksessa tarvittavia pedagogisia valmiuksia — siksi olisi ollut tärkeää, että sivistysvaliokunta olisi lausunnossaan rojhennut todeta opettajien täydennyskoulutuksen 15 miljoonan leikkaukset ristiriitaisiksi tämän tavoitteen suhteen.

Hallitus on myös vaikeuttanut monin tavoin elinikäistä oppimista, esimerkiksi vaikeuttamalla alanvaihtoa aikuiskoulutustuen poistamisella ja leikkaamalla vapaasta sivistystyöstä. Elinikäisellä oppimisella on valtava merkitys esimerkiksi kestävämpään työelämään ja elintapoihin siirtymisessä.

Selonteon mukaan ”Suomi tukee kehitysyhteistyövaroin globaalin oppimisen kriisin ratkaisemista tasa-arvoisen, inklusiivisen ja laadukkaan koulutuksen sekä elinikäisten oppimismahdollisuuksien takaamiseksi”. Tosiasiassa kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaamisella tulee kuitenkin olemaan valtava vaikutus koulutussektoriin. Suomen panostukset koulutuksen tukemiseen pienentyvät rajusti, sillä koulutukseen kohdistuvaa kehitysyhteistyötä leikataan 30 prosenttia vuoden 2023 tasosta.

#### **Mielipide**

Edellä olevan perusteella esitän,

*että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 4.3.2025

Pia Lohikoski vas